

רמב"ם:

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק א

הלכה ט- כל החומד עבדו או אמתו או ביתו וכליו של חברו או כל דבר שאפשר לו שיקנהו ממנו והכביד עליו ברעים והפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו דמים רבים הרי זה עובר בלא תעשה שני' +שמות כ' ט"ז+ לא תחמד, ואין לוקין על לאו זה מפני שאין בו מעשה, ואינו עובר בלאו זה עד שיקח החפץ שחמד, כענין שני' +דברים ז' כ"ה+ לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך חימוד שיש בו מעשה.

+/השגת הראב"ד/ כל החומד עבדו או אמתו וכו' אע"פ שנתן לו דמים יקרים. א"א ולא אמר רוצה אני. /השגת הראב"ד/ ואין לוקין על לאו זה שאין בו מעשה. א"א לא ראיתי דבר תמה גדול מזה והיכן מעשה גדול מנטילת החפץ אבל היה לו לומר מפני שהוא חייב בתשלומין שהרי הוא כגזלן שחייב להשיב את הגזלה ולפיכך אינו לוקה וגם זה חייב להשיב את החפץ לבעליו. +

הלכה י- כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חברו וכל כיוצא בהן משאר דברים שאפשר לו לקנותן ממנו כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר עבר בלא תעשה שני' +דברים ה' י"ח+ לא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד.

הלכה יא- התאוה מביאה לידי חימוד והחימוד מביא לידי גזל, שאם לא רצו הבעלים למכור אע"פ שהרבה להם בדמים והפציר ברעים יבא לידי גזל שני' וחמדו בתים וגזלו, ואם עמדו הבעלים בפניו להציל ממנום או מנעוהו לגזול יבא לידי שפיכות דמים, צא ולמד ממעשה אחאב ונבות.

הלכה יב- הא למדת שהמתאוה עובר בלאו אחד והקונה דבר שהתאוה בהפציר שפציר בבעלים או בבקשה מהן עובר בשני' לאוין לכך נאמר לא תחמד ולא תתאוה, ואם גזל עבר בשלשה לאוין.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רסה

והמצוה הרס"ה היא שהזהירו מהשים מחשבנתנו לעשות תחבולה כדי לקנות מה שיש לזולתנו מאחינו וזה הוא אמרו (יתרו) לא תחמוד בית רעך וכו'. ולשון מכילתא לא תחמוד יכול אפילו חומד בדבר תלמוד לומר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך מה להלן עד שיעשה מעשה אף כאן נמי עד שיעשה

מעשה. הנה התבאר לך כי זה הלאו יזהיר מהערים עד שנקח לעצמנו הדבר שהיינו חומדים אותו מממון אחינו ואפילו לקנותו ולתת בו דמים רבים הנה זה כלו מי שיעשהו עובר על לא תחמוד:

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רסו

והמצוה הרס"ו היא שהזהירנו מהשים מחשבתנו לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו שזה יהיה מביא לעשות תחבולה לקנותו וזהו לשון האזהרה שבאה בזה הענין אמר (ואתחנן) **לא תתאוה בית רעך.**

ואין השני לאוין אלו בענין אחד אבל הלאו הראשון והוא לא תחמוד מזהיר שלא לקנות מה שיש לזולתנו והלאו השני מזהיר אפילו להתאוות בלבנו לבד. ולשון מכלאתא (דרשב"י) לא תחמוד בית רעך ולהלן הוא אומר לא תתאוה בית רעך לחייב על התאוה בפני עצמה ועל החמוד בפני עצמו. ושם אמרו מנין שאם התאוה אדם סופו לחמוד תלמוד לומר לא תתאוה ולא תחמוד מנין שאם חמד אדם סופו לגזול תלמוד לומר וחמדו שדות וגזלו [מיכה ב]. ובאור זה שאם ראה דבר יפה אצל אחיו אם גברה מחשבתו עליו והתאוה בו עבר על אמרו ית' לא תתאוה. ואם התחזק בו אהבת הדבר ההוא עד שישתדל להגיעו אצלו ולא יסור מחלות פניו ולהכביד עליו שימכרהו או יחליף אותו אליו במה שהוא יותר טוב ממנו ויותר שוה. ואם הגיע אל בקשתו הנה כבר עבר על לא תחמוד גם כן אחר שקנה הדבר שיהיה לחבירו ולא היה רצונו למכרו אבל הכביד עליו והערים עד שלקחו ויהיה שלו **כבר עבר** שני לאוין לא תתאוה ולא תחמוד כמו שביארנו. ואם נמנע האיש ההוא מלמכור אותו או להחליפו לאהבתו בדבר ההוא הנה הוא יקחהו באונס והכרח לחזק אהבת הדבר ההוא בנפשו ויהיה אז כבר עבר על לא תגזול גם כן. והבין זה הענין בספור אחאב ונבות (מ"א כא). הנה התבאר לך ההפרש שבין אמרו לא תתאוה ובין אמרו לא תחמוד:

How do we define something as a מעשה בו שאין בו מעשה, particularly if there is a מעשה involved at the end of the day?

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ג

אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא א"כ קנה חמץ בפסח או חימצו כדי שיעשה בו מעשה, אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו אף על פי שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה **מפני שלא עשה בו מעשה,** ומכין אותו מכת מרדות.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יט הלכה ד

כל לא תעשה שבתורה שאין בהן לא כרת ולא מיתת בית דין שלוקין עליהן קס"ח, ואלו הן: (צט)
המקיים חמץ ברשותו וכגון שחימץ עיסתו...

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רא

והמצוה הר"א היא שהזהירנו מהמצא חמץ ברשותנו ואפילו לא יהיה נראה או היה פקדון. והוא אמרו (בא יב) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם. וזה גם כן לוקין עליו בתנאי שיהיה שם מעשה כמו שזכרנו (מ' ר) לפי השרשים שהניחו במסל' שבועות (כא א). ובבאור אמרו במקומות רבים (פס' ה ב, כא א, כז ב, כט ב, מח א, צה א) עובר בבל יראה ובל ימצא. ובתחלת מס' פסחים (ד - יד) התבארו משפטי שתי מצות אלו. ושם התבארו הענינים שהזהיר מהם באמרו (ס"פ בא) לא יראה בכל גבולך והענינים שהזהיר מהם באמרו שאור לא ימצא בבתיכם. ושם (ה ב) התבאר כי ילמד כל לאו מן האחר זולת ענין מה שהיה מורה עליו, ושהמקיים חמץ בפסח עובר בשני לאוין על בל יראה ובל ימצא:

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יב הלכה ז

דרך כהני עובדי כוכבים היה להשחית זקנם, לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן, וחמש פאות יש בו לחי העליון ולחי התחתון מימין וכן משמאל ושבולת הזקן, ולוקה על כל פאה ופאה ואם נטלן כולן כאחת לוקה חמש, ואינו חייב עד שיגלחנו בתער שנאמר ולא תשחית את פאת זקנך גילוח שיש בו השחתה, לפיכך אם גלח זקנו במספריים פטור, ואין המתגלח לוקה עד שיסייע, ואשה מותרת להשחית זקנה אם יש לה שיער בזקן, ואם השחיתה זקן האיש פטורה.

רמב"ם הלכות שכירות פרק יג הלכה ב

כל המונע הבהמה מלאכול בשעת מלאכתה לוקה שנאמר לא תחסום שור בדישו, אחד שור ואחד כל מיני בהמה וחיה בין טמאין בין טהורין ואחד הדישה ואחד כל שאר המלאכות של גידולי קרקע ולא נאמר שור בדישו אלא בהווה, והחוסם את הפועל פטור, אחד החוסם אותה בשעת מלאכה ואחד החוסם אותה

מקודם ועשה בה מלאכה והיא חסומה אפילו חסמה בקול לוקה, שכר בהמה וחסמה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים ארבעת קבין לפרה ושלושת קבין לחמור שמשעת משיכה נתחייב במזונותיה ואינו חייב מלקות עד שידוש בה חסומה.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יח

הלכה א - אלו הן הלוקין כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו כרת ואין בו מיתת בית דין כגון אוכל חלב ודם וחמץ בפסח, וכן כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו מיתה בידי שמים כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה, וכן כל העובר על לאו שיש בו מעשה כגון אוכל בשר בחלב או לובש שעטנז, אבל לאו שאין בו מעשה כגון הולך רכיל ונוקם ונוטר ונושא שמע שוא אינו לוקה.

הלכה ב - כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם.

מגיד משנה הלכות שכירות פרק יג הלכה ב

אפילו חסמה בקול וכו'. מחלוקת דר' יוחנן ור"ל ופסק כר"י וכן בהלכות והטעם בגמרא דעקימת שפתיו הוויא מעשה וכבר הקשו המפרשים ז"ל ממה שאמרו כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם אלמא דעקימת שפתים לא הוויא מעשה והרב ז"ל כ"כ בפ"ח מהלכות סנהדרין ותימה איך פסק שתיהן והעיקר שמה שאמרו כאן דעקימת שפתים דחסימה היא מעשה הוא מפני שדבורו בא לכלל מעשה שע"י קולו היא נחסמת אבל דבור שאינו בא לכלל מעשה לא ומימר דומה הוא לחסימה ולא שיש בו מעשה הוא שהרי ע"י דבורו נתפסת הבהמה בקדושה והיינו דא"ל ר"י לתנא לא תיתני מימר אלו דבריהם ז"ל ורבינו כתב מימר ולקח המימרא אף על פי שלא היה צריך דלמסקנא מימר לאו שיש בו מעשה הוא כיון שדבורו בא לכלל מעשה כמ"ש

ואפשר היה לי לומר שכל לאו שא"א בו מעשה אלא דבור שאין הדבור קרוי מעשה אבל חסימה כיון שישנה במעשה גמור אף החסימה בקול היא כמעשה ואף על פי שהביא בגמ' כאן ראייה לדבריו רבי יוחנן ממימר מכל שכן קא מייתי לה וצריך להתיישב בזה בסוגיית הגמרא:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סימן עו

ולדברי הה"מ קשה כיון שמשכחת לה מעשה היה לו ליחייב גם בלי מעשה וגם זה לא קשה דהה"מ קאמר היכא שיכול לעבור ע"י מעשה חייב גם בלי מעשה והיינו כמו חסימה שהרי יכול לעבור עתה לאו זה במעשה וזה דומה למה שאמרו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בן אבל המשהה חמץ הרי על חמץ זה אי אפשר לעבור במעשה שהרי כבר הוא שלו ולהפקירו או למכרו ולחזור ולזכות בו אי אפשר שאינו

ברשותו לא למכרו ולא להפקירו. ואפילו לפי מה שחידשתי במס' פסחים דף וי"ו /ו' ע"ב דאם הנכרי משך החמץ קנאו מ"מ אין זה ביד הישראל שיזכה בו נכרי וגם כשיזכה בו אין ביד היהודי שיחזור הנכרי ויתנו לו ולכן אין בידו שיכול לעבור בקום עשה על חמץ זה ולכן אינו לוקה.

וגם בלא"ה יש לדחות קושייתו דהרב המגיד לא קאמר אלא דחסימה שאפשר במעשה גם החסימה בקול היא כמעשה והיינו כיון שהקול הוא ג"כ עכ"פ קצת מעשה אבל המתגלח וכן המשהה חמץ שאין שם שום מעשה כלל לא מהני מה דמשכחת לו ע"י מעשה: